

Извештај о скринингу за Србију

Поглавље 21 – Трансевропске мреже

Датум одржавања састанака скрининга:

Експланаторни састанци: ТЕН – Енергетика 30. април 2014; ТЕН - Транспорт 18. децембар 2014.

Билатерални састанци: ТЕН – Енергетика 12. јун 2014; ТЕН - Транспорт 25. фебруар 2015.

I. САДРЖАЈ ПОГЛАВЉА

Политика Европске уније у области трансевропских транспортних мрежа (ТЕН-Т) и трансевропских енергетских мрежа (ТЕН-Е) заснована је на три камена темељца: правном основу за трансевропске мреже, члановима 170-172. Уговора о функционисању Европске уније, Уредби (ЕУ) број 1315/2013¹ о Смерницама Уније за развој трансевропске транспортне мреже у области транспорта и енергетике и Уредби (ЕУ) 1316/2013² о успостављању Инструмента за повезивање Европе, којом се мења Уредба (ЕУ) 913/2010 и стављају ван снаге уредбе (ЕЗ) 680/2007 и (ЕЗ) 67/2010. Овај оквир утврђује циљеве политике ЕУ у области политике трансевропске мреже, која обухвата транспортне и енергетске мреже и има за циљ да прилагоди и развије мреже и обезбеди њихове интерконеције и интероперабилност. Политике ТЕН-Т и ТЕН-Е прошле су значајну ревизију. Нови финансијски инструмент за трансевропске мреже, Инструмент за повезивање Европе (ИПЕ), и ревидиране смернице за ТЕН-Т и ТЕН-Е ступили су на снагу 1. јануара 2014. године. Успостављање и развој трансевропских мрежа и промовисање добре интерконеције и интероперабилности националних мрежа има за циљ да искористи све предности унутрашњег тржишта и допринесе привредном расту и отварању нових радних места у Европској унији.

Кад је реч о **транспортним мрежама**, трансевропска мрежа доприноси одрживом и мултимодалном развоју транспорта и елиминацији уских грла. У том смислу, транспортне мреже играју значајну улогу у обезбеђивању одрживе мобилности, комбиновањем конкурентности Европе са добробити њених грађана, уз осигурање транспорта робе и путника у Европи.

Да би се трансевропска транспортна мрежа развијала на најбољи начин, нове смернице следе приступ са два нивоа који се састоји од свеобухватне мреже (која треба да буде завршена до 2050. године) и основне мреже (која треба да буде завршена до 2030. године).

Свеобухватна мрежа је основни ниво ТЕН-Т-а и обухвата компоненте свих облика транспорта – железничког, друмског, унутрашњег водног, ваздушног и поморског, као и њихове тачке повезивања и одговарајуће информације о саобраћају и системима управљања. Основна мрежа је подскуп свеобухватне мреже која је покрива, која представља стратешки најважније чворове и везе трансевропске транспортне мреже. То је мултимодална мрежа. Карте основне и свеобухватне мреже обухваћене су Анексом I Уредбе (ЕУ) 1315/2013.

С обзиром на ниво улагања потребан да се заврши и прошири трансевропска транспортна мрежа и имајући у виду процењени пораст саобраћаја између држава чланица, приступ коридору се користи као инструмент за координацију различитих пројеката на транснационалној основи и за синхронизовање развоја коридора, користећи тако максималне погодности мреже. Коридори основне мреже су дефинисани кроз унапред препознате пројекте наведене у Делу 1 Анекса Уредбе (ЕУ) 1316/2013, који ће представљати приоритет за суфинансирање у оквиру ЦЕФ-а.

Трансевропске **енергетске мреже** обухватају постројења за транспорт и складиштење гаса, као и пренос електричне енергије и у значајној мери доприносе тржишту електричне енергије и гаса. ТЕН-Е одговарају на све већу важност обезбеђивања и диверсификације

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1440489851396&uri=CELEX:32013R1315>

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1440489885603&uri=CELEX:32013R1316>

извора снабдевања енергијом ЕУ, укључивањем енергетских мрежа држава чланица и земаља кандидата и обезбеђивањем координисаног рада енергетских мрежа у ЕУ и суседним земљама. Сигурност снабдевања енергијом, окончање енергетске изолације и функционисање унутрашњег енергетског тржишта кључни су циљеви политике. То се одражава у смерницама за трансевропске енергетске мреже из 2013. године усмереним на правовремени развој и интероперабилност приоритетних коридора и подручја ТЕН-Е. У ту сврху дефинисано је дванаест приоритетних коридора енергетске инфраструктуре и тематске области.

Ваља напоменути да су од 2017. године, све мере усвојене на основу (ЕУ) Уредбе 347/2013 од 17. априла 2013. године о смерницама за трансевропску енергетску инфраструктуру, обавезујуће за Србију и примењују се на целу инфраструктуру са статусом *PECI* (пројекти од интереса за Енергетску заједницу). Осим тога, само оним пројектима који испуњавају критеријуме утврђене том уредбом даје се статус *PECI*.

II. УСКЛАЂЕНОСТ ДРЖАВЕ И КАПАЦИТЕТ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

У овом одељку сажето су приказане информације које је доставила Србија и дискусија на састанку поводом скрининга. Србија је навела да може да прихвати правне тековине ЕУ које се односе на трансевропске транспортне и енергетске мреже и да не очекује никакве потешкоће у спровођењу правних тековина ЕУ до свог приступања.

II.a. Транспортне мреже

Транспортна мрежа Србије се састоји од путева, железничких пруга, унутрашњих пловних путева, речних лука и аеродрома. Србија је стратешки позиционирана и представља кључни транспортни чвор за повезивање ЕУ са Западним Балканом, као и за развој транспортних интерконекија унутар Западног Балкана. Србија активно учествује у раду Транспортне опсерваторије за Југоисточну Европу (*SEETO*) за спровођење Меморандума о разумевању за развој Регионалне транспортне мреже (MoP). Меморандум су 11. јуна 2004. године потписале владе Албаније, Босне и Херцеговине, Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Црне Горе, Србије, Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову и Европска комисија. Стратешки оквир за развој инфраструктуре је Генерални мастер план за транспорт у Србији, донет 2009. године. Србија је изјавила да је препознала одређени број пројеката велике важности у области транспортне инфраструктуре, у складу са националним стратешким приоритетима и приоритетима ЕУ.

У области *железничке мреже*, Србија је изјавила да је приступила међународним и билатералним споразумима на нивоу ЕУ и на регионалном нивоу. Србија је изјавила да је њен главни стратешки циљ у овој области интеграција њене железничке мреже у трансевропску транспортну мрежу (ТЕН-Т), обновом, реконструкцијом и изградњом недостајућих веза главних пруга (посебно на *SEETO* свеобухватној мрежи коридора X). Србија је изјавила да сви текући и планирани пројекти на железничкој инфраструктури обухватају или реконструкцију постојећих железничких пруга уског колосека, њихову модернизацију како би се применили стандарди из Европског споразума о главним међународним железничким пругама (*AGC*), изградњу другог колосека, где је применљиво, или увођење Европског система за управљање железничким саобраћајем (*ERTMS*) као би се обезбедили стандарди ЕУ на пољу интероперабилности.

Када је реч о *друмском саобраћају*, Србија је изјавила да је њен главни приоритет интеграција националне путне мреже у ТЕН-Т. У том погледу, Србија је навела да даје приоритет систему интероперабилних аутопутних коридора, на којима се примењују исти стандарди дуж целог коридора, у погледу нивоа услуге, безбедности, система наплате путарине, информисања и других услуга. Изградња СЕЕТО свеобухватне мреже коридора X је тренутно у току, а финансијска средства су обезбеђена за све краке кредитима Европске инвестиционе банке (ЕИБ), Европске банке за обнову и развој (ЕБРД) и Светске банке (СБ).

На подручју *мреже унутрашњих пловних путева*, Србија је изјавила да учествује у главним споразумима о међународном оквиру сарадње у овој области и да је потписала билатералне споразуме са Хрватском, Босном и Херцеговином, Румунијом и Мађарском. Стратегија развоја водног саобраћаја за период 2015-2025. година донета је 2015. године. Србија је навела да стратегија дефинише следеће главне циљеве у овој области: i) Одрживи развој мреже унутрашњих пловних путева, ii) елиминисање уских грла у пловидби iii) примену ИКТ на унутрашњим водним путевима (Речни информационалних сервиси, РИС), iv) обнову националне флоте, v) коришћење привредних потенцијала лука, vi) професионални развој и запошљавање у сектору унутрашњег водног транспорта и vii) развој поморских привредних делатности.

II.6. Енергетске мреже

Србија тврди да је кључни циљ њене енергетске политике изградња електроенергетске и гасне интерконеције са енергетским тржиштем ЕУ. У том контексту, Србија је изјавила да је фокус стављен на интензивирање интерконеција са енергетским системима суседних земаља. Стратегија развоја енергетике Србије до 2015. године у Србији налази се у поступку ревизије како би обухватила период до 2025. године са пројекцијама до 2030. године Србија је навела да ће нацрт Стратегије развоја енергетике бити усвојен до краја 2015. године. Према наводима Србије, нацрт Стратегије развоја енергетике садржаће одредбе за повећање енергетске безбедности, диверсификацију извора снабдевања енергијом, даљи развој енергетског тржишта и прелазак на одрживи енергетски сектор.

Пројекти од интереса за Енергетску заједницу (PECI)

Министарски савет Енергетске заједнице донео је Енергетску стратегију Енергетске заједнице у октобру 2012. године. Циљеви Стратегије обухватају: привлачење инвестиција у енергетски сектор, стварање интегрисаног и конкурентског енергетског тржишта и обезбеђивање сигурног и одрживог снабдевања потрошача енергијом.

Србија је изјавила да је укључена у неколико планираних интерконеција које су постале пројекти *PECI*, како за гас тако и за електричну енергију. Прецизније, то су: а) 400 kV далековод између ТС Решица (Румунија) и ТС Панчеву (Србија), б) 400 kV далековод ТС Бајина Башта (Србија) - ТС Пљевља (Црна Гора) - ТС Вишеград (Босна и Херцеговина), в) 400 kV далековод ТС Краљево - ТС Крагујевац, г) 400 kV ТС Краљево - Бајина Башта, д) 400 kV далековод ТС Обреновац - ТС Бајина Башта, ђ) гасовод између Србије и Хрватске (Слободница - Сотин - Бачко Ново Село) и е) гасовод између Србије и Бугарске (Ниш-Димитровград).

III. ОЦЕНА СТЕПЕНА УСКЛАЂЕНОСТИ И КАПАЦИТЕТА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

Уопштено посматрано, Србија још увек није усагласила своје законодавство са правним тековинама ЕУ које се односе на трансевропске транспортне мреже, али је достигла задовољавајући ниво припремљености кад је реч о стратешком развоју транспортних и енергетских мрежа у складу са планом и циљевима мрежа ТЕН-Т и ТЕН-Е. Обе политике су у знатној мери ревидиране на нивоу ЕУ, укључујући и правне тековине ЕУ које се односе на спровођење програма ТЕН-Т и ТЕН-Е. Потпуна примена законодавства које се односи на ТЕН и потпуно учешће у Инструменту за повезивање Европе биће могуће тек приступањем. Током преговора о овом поглављу, Србија мора да обезбеди усаглашеност са релевантним одредбама новог правног оквира, приоритизацију развоја инфраструктуре, како је договорено у контексту индикативног проширења основне и свеобухватне мреже ТЕН-Т на Западни Балкан и примене интероперабилности са стандардима ЕУ. Биће потребно да се ојачају административни капацитети за делотворно спровођење ове две политике ЕУ.

III. а. Транспортне мреже

Србија је предузела врло конкретне кораке на изради пројеката од регионалног интереса са суседним земљама кроз своје учешће у раду *SEETO*. Осим тога, Србија је позитивно допринела унапређењу повезивања у региону кроз своје конструктивно учешће у расправама о индикативном проширењу мреже ТЕН-Т на Западни Балкан.

Србија је успоставила делотворан механизам за идентификацију и селекцију инвестиционих приоритета у области транспорта, путем којег је сачињена јединствена листа приоритетних пројеката. Поред тога, Србија је основала Национални одбор за инвестиције, тело надлежно за координацију приоритизације инвестиција у области транспорта, уз учешће Европске комисије, међународних финансијских институција и других билатералних донатора. Међутим, недостатак фискалног простора у буџету Србије ствара ограничења у погледу нивоа јавних инвестиција које су потребне за развој неопходних инфраструктура. У том контексту, Србија треба у пуној мери да користи систем приоритизације и припреме пројеката који је успоставила и да уложи напоре за коришћење постојећих кредита које је потписала са МФИ.

Србија треба да обрати пажњу на примену захтева у погледу мреже ТЕН-Т приликом развоја и спровођења транспортних инфраструктура и повезаних система за управљање транспортом. Ово је посебно релевантно у случајевима када се користе средства билатералних донатора који нису донатори из ЕУ. Током реконструкција железничке пруге Београд-Будимпешта чија је реализација планирана кроз споразум о зајму са Кином треба да се примењују технички стандарди ЕУ у погледу интероперабилности (као што су пројектована брзина, Европски систем за управљање железничким саобраћајем (*ERTMS*), електрификација, осовинско оптерећење) и она треба да одражава стварне потребе саобраћаја.

III. б. Енергетске мреже

ТЕН-Е има централну улогу у снабдевању Србије електричном енергијом и гасом. Србија треба да предузме конкретне кораке, у координацији са осталим земљама Енергетске заједнице у региону, у правцу изградње и рада гасовода, далековода и интерконектора, у складу са обавезама Енергетске заједнице. Србија учествује у неколико важних пројектних

иницијатива у области електричне енергије, у контексту *PECI*, укључујући и 400 kV интерконекију са Црном Гором и Босном и 400 kV интерконекију са Румунијом, које су достигле напредне нивое припремљености и биће реализоване домаћим средствима. Ови пројекти значајно доприносе модернизацији и интегрисању електричне мреже у региону, заједно са интерним преносним капацитетима које Србија развија. Финансирање је обезбеђено за највећи део инвестиција потребних за развој ових интерконекија електричне енергије.

У сектору гаса нарочито, интерконекиор Ниш - Димитровград представља кључни пројекат за приоритете енергетске безбедности ЕУ. Србија треба да појача припреме и блиско сарађује са Бугарском на договору о техничким и оперативним детаљима који ће омогућити реализацију пројекта. Тај процес ће бити конзистентан са ангажовањем Србије у раду Групе на високом нивоу Иницијативе „Гасно повезивање земаља Средње и Југоисточне Европе“ (*CESEC*), иницијативе Комисије која подразумева политички споразум између 15 земаља ЕУ и земаља Енергетске заједнице, укључујући и Србију, о убрзању изградње недостајућих веза гасне инфраструктуре и превазилажењу преосталих техничких и регулаторних изазова који се односе на безбедност снабдевања и интегрисање тржишта у региону.

IV. ЗАКЉУЧЦИ У ПРЕПОРУКЕ

Имајући у виду напред изнето, посебно налазе изложене у делу III, може се сматрати да је Србија довољно припремљена за преговоре о овом поглављу. Стога Комисија препоручује отварање приступних преговора са Србијом о Поглављу - Трансевропске мреже.